

מסורת הש"ס

^(א) [מכותות יט: ט] (ג' נגליג [מג. מכותות פג. לה. נטיון פז: כח.] [מכותות ט: ד] [גסניט:ג.] [איוז אל: ו] [גניט:ג.] (ה) המהש"ל מוסף: לרב נתנן, (ח) המהש"ל מנהי במקום דר"מ ג"ל דרכי, (ט) ג"ל אלטון, ר"מ.

הגהות הב"ה

^(א) רש"ב" ד"ה אין נאמנים וכו' אפי' אם הן נאמנים: ^(ב) תוס' ד"ה ומכרז כהנא וכו' מיידי דאמר גלגון טוב: ^(ג) בא"ד רש מפירש: ^(ד) דמקראמר מלה כהנא: ^(ה) בא"ד דהיכא דלא כל לידו מהני לשון דין ודברים:

מוסף רש"י

האומר להבדיר. כגון שדה של שומעין ואמר הלאה לחבירו אחר מן השמות הללו, בין כמכירה בין כהעברה (דמכותות פג.) ואין לי עסק בה. חתם מכל לשונות הללו (גניטין טו.) כלומר לא יחל לא עסק בה ומכלל אלה שומעין הלא הכל יחל אלה, אלא עסק בזה ומכלל אלה שומעין הלא הכל יחל אלה, אלא עסק בזה הלא הדבר בפירוש מפורש (דרכי פג.) לא אמר כלום. דאין כגון לשון מתנה (מכותות פג.) ולא אבד וזכור (מכותות פג.) דמתנה שאלה של דין למכור לשון מתנה (גניטין טו.) דכיון דכתיב יש לו חלק בשדה והוא אומר לא יחל לו חלק בו, אין זה לשון מתנה לחבירו אלא לשון חפלה הוא הלוי שאלה יחל לו חלק בשדה זו וכל זמן שאלה אומר יהי נתון כי שדה זו לא יאל עדיין משעבד ואין חוסס לשון אלה דכר שיעדין לא וזהו לא והוא מתנה עליו שאלה יחל על שביעית חנוך שמעיד לזכות בחוזה דבר, דאין אדם וזה דבר בעל כרחו דלמקלן וכמכותות פג.) דמתנה כהנא לאדם לחבר מכלל מתנה עליה שלא ירעה, אבל מתנה שכר הדבר של הוא הוא אומר לא יחל של לא אחר כלום, דבעל כרחו יהיה של זמן אלא ימננה לאחרים (דרכי פג.) כמכותות (גניטין טו.) ודאי מי שהקרקע שלו וגם ליטת לחבירו דרך לשון מתנה, ומתחילין כמכר על שדה וזה וזה נכנסים ומתנה עמה שלא חזק כגון כשנשאלהו, ואין לשון מתנה שהרי אין לו עכשיו רשות כגון (מכותות פג.).

מוסף תוספות

א. אבל בשטר כלומר שנתכת קודם שהכתב האשקלתא דראי אראי שפיר ומרע שטרא. מצינן. לומר שקדמה שטר מודעא לשטר מכר. ר"ן. ב. דהא אין מעשה קטנים או פסולים כלום. [ו]אנוסים היינו הא לא משויה ליה שטרא מעליא ואין כאן הגדה גמורה דהא אמרי אנוסין היינו מחמת נפשות דלאו משוונגשיותו רשיעי. כשי"א מכותות יט: משום דדבר תורה א"צ קיום צדיקים והתוספות על השטר נעשה כמי שנחקקה עדותו בב"ד ורובן הוא דאצרכוהו קיום כי עשין מורה אחר אבל בשאר טענות כגון פירעוהו לא הצרכוהו קיום. מוס' מכותות יט. גסס כשי"א. ד. אלא לא חש להאריך. מוס' מכותות פג. ה. [ד]הפירות הבאין לה לאחר מכן ממילא הוריל כאילו מצאנו מציאה שהיא לבעל וכו', ולא מתחמם שהיא שווה פירות בלשון נכסין, אבל כפירשנו ולא בפירותיהן הרי טייל עצמו מן הפירות לעולם. כשי"א מכותות פג. א. [ו]אפילו בנשואה [וכגון] שקנו מידה. כשיע"ב. א. [ז]לא איירי בלשון דין ודברים. מוס' גניטין טו. ח. דאלשון דין ודברים א"צ להביא ראיה דמהני דמסתברא הוא דמהני היכא דלא באה לידו כמו בעלמא לישאנא מעליא אלא. מוס' מכותות ט. ט. לפיכך יכול להתנות דלענין דבר זה יחולו הנישואין ולענין דבר זה לא יחולו. מוס' הלא"ש מכותות פג. י. דכיון שיעשה התנאי אותו שצריך לתנאי והכא עושהו הבעל שאינו צריך לתנאי. מוס' גניטין טס. יא. ליתן טעם למה הוא זה שיכול להתנות ואינו כמו בעלמא מקנה דבר שלא בא לעולם. מוס' הלא"ש טס. מכותות פג. יא.

אין נאמנים. לא מנעימא אס כתב דין יואל ממקום אחר דלא מהיימני לעקרו דלאו הפה שאסר הוא הפה שהתיר איכא אלא אפילו ^(א) הן עצמם מתקיימים אותו ואומרים חתמנו אבל אמנה היו דברינו אין נאמנים דמאחר שהודו שבשכרות נכתב הרי חתימת השטר כאלו העידו צב"ד כל מה שכתבו בשטר שהלווה מלוה ללוה וכיון שהגיד שזכרנו חוזר ומגיד כדאמרין בכתובות צפרק האשה שנתארמלה ^(דף יט:) א"ל רבא כיון שהגיד שזכרנו חוזר ומגיד וכי חתימה ה"מ על פה אבל בשטר לא הא אומר ר"ל עדים החתומים על השטר נעשו כמי שנחקקה עדותן צב"ד ^{(וה"נ} מפרש התם^ט) דטעמא דר"נ משום דעקר ליה לשטרא דבעא מיניה רבא מר"נ תנאי היו דברינו מהו מודעא ואמנה טעמא מנאי אין נאמנים דקממקרי ליה לשטרא וכו'. ועוד יש טעם אחר גבי אמנה היו דברינו אמאי אין נאמנים דלאמר נמי התם^ט אמר רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן ואמר^י דקאמר מאן חילימא דקאמר ליה כו' עד אלא דקאמרי עדים אי דכתב ידם יואל ממקום אחר פשיטא דלא מהיימני ואי דאין כתב דין יואל ממקום אחר אמאי

לא מהיימני והא איכא להימר הפה שאסר הוא הפה שהתיר דאי בעו אמרו לא חתמנו ומסקינן אומר רב אשי לעולם דלאמרי עדים ודאין כתב דין יואל ממקום אחר ודקאמרת אמאי לא מהיימני דכרז כהנא דלאמר רב כהנא אסור לאדם שישהה שטר אמנה בחדו ביתו משום שנאמר^י אל תשכן בזהלך עולה וכיון דעולה היא עדים אעולה לא חתמי וכו' אומר חתמתי אינו נאמן דאין אדם נאמן בעדות כשמישים עצמו רשע בעדות זו כדאמר התם: **מודעא היו דברינו.** אס שטר מכר הוא ואומרו עדים החתומים בו המוכר מסר מודעא צבנינו והראינו אנסו והכרנו בו אין נאמנין דמרייהו מודו דשטרא מעליא הוא ועכשיו צאין לצטלו ע"י עדות מודעא וקרוי זה חוזר ומגיד וכיון שהגיד עדות שבשטר אינו חוזר ומגיד לצטלו. וה"ל אמאי ציטל רב הונא האשקלתא בצביל המודעא שהרי רבה בר בר חנה הוא העד שאומר מודעא היו דברינו ואינו נאמן: ומשני ס"מ. דאין נאמנין על פה שמעדין וכשיו מודעא היו דברינו וצאים לצטל עדות שבשטר שנעשה כמי שנחקקה עדותן צבית דין^י משעה שנכתב מודעא על עדות אחרון מבטל את הראשון דכיון שהגיד שזכרנו חוזר ומגיד לא אלא על פה דהשתא ומרע לשטרא דקדים אבל בשטרא שנכתב המודעא בשטר וחתמו עליה העדים כי הך דרבה בר בר חנה שקדמה לאשקלתא אמי שטרא דמודעא דקדים ומרע לשטרא דאשקלתא דבתריה: **ומר בר רב אשי אומר אמנה היו דברינו אין נאמנים.** כדמפרש לקמיה שלא ניתן ליכתב כדפירשית לעיל משום דכתב אל תשכן בזהלך עולה ועדים אעולה לא חתמי וכשמעיד חתמתי אינו נאמן דאין אדם משיש עצמו רשע והלכך אפי' אין כתב דין יואל ממקום אחר אין נאמנין דאין נאמן לעשות עצמו רשע אבל לעקירת שטר לא חייש מר בר רב אשי דא"כ גבי מודעא אמאי נאמנים: **מודעא היו דברינו נאמנים.** שהרי ניתן ליכתב דמורה קעבדי כדי להליל האנוס מאלנסו ואפי' כתב דין יואל ממקום אחר נאמנים דאין זה חוזר ומגיד אלא מילתא אחריתי קמסהדי כדאמרין נמי התם [מכותות יט:] חתמנו אבל תנאי היו דברינו ולא נתקיים התנאי דמילתא אחריתי היא ונאמנים שעל השטר מעדין שכשר וגם מעידים שאין חייב לו כלום והכי דמי חוזר ומגיד דכנתן התם [יח:] פסולים היינו אנוסין היינו קטנים היינו אס כתב דין יואל ממקום אחר אין נאמנים שהרי פוסלין את השטר לגמרי דקאמרי בפסולות נחתם הוא דפסלינן לעדותם משום חוזר ומגיד: **אין לאיש חוקה צנכסי אשמו.** שאם החזיק צנכסי מלוג של אשמו שנפלו לה מצית אציה צירושא ג' שנים אינה חוקה לומר מאשמי לקחתיה ואצדתי שטרי דאין דרך אשה למחות על צעלה כשמחזיק צנכסיה ואוכל את הפירות מאחר שזן אותה: **פשיטא.** דאין יכול לטעון לקוח אשה צדי: **דאיש ליה פירא.** בתקנת חכמים שתקנו פירות של נכסי אשה לצטל תחת

פרקוהו [שם מו:] אותן פירי הוא דקאכיל ואין לו בגוף הקרקע כלום ואין צורכא דאמרן [וגליג לו:] דלריך למחות בצוק כל ג' דהתם היינו טעמא שמה לסוף זמן מרובה לא יהו עדים וזכורים שבתורת משכון בזה לידו ויכול לטעון לקוח הוא צדי אבל נכסי אשה לצעלה כל העולם יודעין שפירות יש לו צקרקע אשמו ולא תהיה לו חוקה צמיה: **דין ודברים אין לי.** כלומר לא יחל לי ואפילו הכי אין לאיש חוקה דאין אשמו מקפדת אס יאכל הפירות שלא כדין: **לא אמר כלום.** דאין זה לשון מתנה כשאמר לא יחל לי חלק בשלי דעל כרחו הרי הוא שלו עד שיאמר לחבירו שדי נתונה לך שדי מכורה לך שדי מופקרת לכל מי שירצה: **מהני צכוסב לה.** דין ודברים אין לי צנכסיך: **צעודה ארוסה.** דהיינו קודם שזכה צנכסי אשמו דאינו וזכה בפירות עד שעת נשואין וכדמסיק ואילו דצירושות הבאות לאדם בתקנת חכמים יכול לעקור אס מתנה עליה קודם הומן בעוד שלא בלו לידו ואומר לא יחל לי חלק בזהו ממון העמיד לצא לי בתקנת חכמים דאין מוכין לו לאדם צעל כרחו: **וגדרב כהנא.** הוא דמועיל בזהו: **מלה**

פרק שלישי בבא בתרא

מ"ט.

אבל כשאומר שהשטר נכתב וגמסר כהלכתו אין נאמן לומר מודעא ואמנה היו דברינו צמיגו דמוזייף^א ולא דמי לקטנים ואנוסים היינו דמתני' צפ"צ דכתובות (דף יח: ושם ד"ה הרי) דאין מודין כלל שהשטר נכתב כדין שאומרים שאנוסים וקטנים ופסולים היו ולא נכתב מעולם כדין^ב הלכך מיגו מהני דלא שייך כגון לומר לא אחי על פה ומרע לשטרא שהרי אינן מודים שהיה שטר כדין והא דאית ליה^ג צפ"י שני דכתובות (דף טו.) דנאמן לומר פרוע הוא צמיגו דמוזייף התם נמי לא מרע לשטרא כלל ורב הונא דקאמר התם מודה בשטר שכתבו א"ל^ד לקיימו סבר דאפילו פרוע הוא אינו נאמן לומר צמיגו אע"ג דלא מרע לשטרא אלא א"כ טוען מוזייף^ה וא"ת כיון דר"נ מודה דאין נאמן לומר שהוא שטר אמנה ומודעא מנאי קא"ל לרב הונא דלאמר א"ל^ו לקיימו גנוצא גנצי למה לך אי סבירא לך כר"מ אימא הלכה כר"מ דלמא רב הונא נמי אלאמנה ומודעא קאמר דא"ל^ז לקיימו דמורה ציה ר"נ וי"ל דרב הונא אפי' אטענת פרוע קאמר דא"ל^ח לקיימו מדלא מפליג מידו והשתא לר"נ אפילו לרבנן דפליגי אר"מ התם באמנה ומודעא מודו וההיא צרימא

דתניא פ' מי שמת (לקמן דף קנד: ושם) האומר דשטר אמנה הוא זה אינו נאמן וצעי לאוקומה צפלוגתא דר"מ^ט ורבנן רב נחמן הו מוקי לה כדברי הכל: **ב"ר רב אשי אמר מודעא היו דברינו נאמנין.** דלא דמי לחוזרין ומגדין שאינם אלא מוספיין על עדותם אע"ג דשכתב דין יואל ממקום אחר אין נאמנין ולא אמרינן דמוסיפיין על עדותן הן מ"מ כשאין כתב דין יואל ממקום אחר נאמנין צמיגו הוואל ואין חוזרין לגמרי מעדותם: **דברב"ב** אה דין ודברים אין לי צנכסיך. ונריך לומר דבדכתיב לה נמי וצפירותיך^י כדנתן צכוסב (מכותות דף פג. ושם) דאי לא כתב לה אלא צנכסיך אכתי אוכל פירות^{יא} ולא מהני צנכסיך אלא שאם מכרה ונתנה קיים: **בברב"ב** אה בעודה ארוסה. והוי מני לממר שכתב לה בלשון טוב^{יב} אי נמי שנתנו לה על מנת שאין לצעלה רשות בה או שנתן לה צעלה דלאמר לקמן קתנה ואין הצעל אוכל פירות: **וְבַדְרָב כהנא.** תימנה דמאי מייית ראיה מדרב כהנא אי דמייית דמהני לשון דין ודברים אע"פ שהוא לשון גרוע דלמא כל הנהו דמייית מייירי^{יג} בלשון טוב^{יד} ועוד דאי אפסי דמייית הוא לשון טוב דמוסב צפ"י מותרא דכריתות (דף כד.) ויש מפרשים^{טו} מדקאמרין נחלה הבאה לו לאדם דוקא ולא הבאה לו כבר מכלל דבלשון גרוע מייירי דאי בלשון טוב אפי' בזה לו כבר נמי למה לא יוכל להתנות עליה ולר"י נראה^{טז} דמייית ראיה דאע"ג דקיי"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מ"מ יכול להסתלק מדבר שלא בא לעולם ואס תאמר בלא רב כהנא מני מייית דמדבר שלא בא לעולם יכול להסתלק מידי דהוא אשאר כסות ועונה (לקמן קסו:) דלר"י דבבר צנממונן מנאו קיים מייירי^{יז} ר"מ לא פליג אלא משום דקסבר דמייית הוא מה שכתוב בתורה תנאו צטל וי"ל שאני התם שעושה תנאי גמור^{יח} אבל הכא מייירי שאינו אומר דרך תנאי אלא שאומר דין ודברים אין לי צנכסיך ועוד דהכא שאומר מעצמו ואין האשה מבקשת ממנו ס"ד דהוי פטומי דמילי צעלמא כדאמרין באיזהו נשך (צ"מ דף סו. פג. ושם) דלאשה איציעי לה לאתגויי וצעל קא מתני' ומייית מדרב כהנא בצטלוק מועיל ומייית נמי כדרבא כלומר בצאון נחלה מועיל התנאי בזהוה שצאה לו על דין תקנת חכמים כדרבא אלא דהנהו דלאורייתא כגון דין ודברים אין לי צירושת אציה לא יועיל כלום ודבר צנכסי מייית^{יט} דטעמא דיכול להסתלק משום דכיון דלטובתו תקנו יכול לומר איני חפץ בזהוה טובה אבל^כ בלשון דין ודברים לא לריך לאיתויי ראייה דסבירא הוא דהיכא דלא בלו לידו^{כא} דשייך לשון דין ודברים כמו צעלמא לישאנא מעליא והא דאיצטריך לכדרב כהנא לאו משום דרבי ינאי איצטריך דאיהו סבירא ליה בהאשה רבה (יבמות דף נג. ושם) דאדם

נכתב ונאמר כהלכתו אין נאמן לומר מודעא ואמנה היו דברינו צמיגו דמוזייף^א ולא דמי לקטנים ואנוסים היינו דמתני' צפ"צ דכתובות (דף יח: ושם ד"ה הרי) דאין מודין כלל שהשטר נכתב כדין שאומרים שאנוסים וקטנים ופסולים היו ולא נכתב מעולם כדין^ב הלכך מיגו מהני דלא שייך כגון לומר לא אחי על פה ומרע לשטרא שהרי אינן מודים שהיה שטר כדין והא דאית ליה^ג צפ"י שני דכתובות (דף טו.) דנאמן לומר פרוע הוא צמיגו דמוזייף התם נמי לא מרע לשטרא כלל ורב הונא דקאמר התם מודה בשטר שכתבו א"ל^ד לקיימו סבר דאפילו פרוע הוא אינו נאמן לומר צמיגו אע"ג דלא מרע לשטרא אלא א"כ טוען מוזייף^ה וא"ת כיון דר"נ מודה דאין נאמן לומר שהוא שטר אמנה ומודעא מנאי קא"ל לרב הונא דלאמר א"ל^ו לקיימו גנוצא גנצי למה לך אי סבירא לך כר"מ אימא הלכה כר"מ דלמא רב הונא נמי אלאמנה ומודעא קאמר דא"ל^ז לקיימו דמורה ציה ר"נ וי"ל דרב הונא אפי' אטענת פרוע קאמר דא"ל^ח לקיימו מדלא מפליג מידו והשתא לר"נ אפילו לרבנן דפליגי אר"מ התם באמנה ומודעא מודו וההיא צרימא

עין משפט גד מצוה

קפ"א א מ"י פ"ג מהל' עדות הלכ' ז סנה לאון קט טו"ע ח"מ ס' מו ספיק לו:
קפ"ב ב ג ד מ"י פ"ג מהל' טוען ה"ל א ופ"ד הלכ' א ופ"כ מהלכות איתות הלכ' טו סנה עשין לה ועשין מה טו"ע ח"מ ס' קטט סעי' ט וטו"ע א"ה ע"י פו סעי' א:

רבינו גרשום

מודעא היו דברינו. כלומר אע"פ שחתמנו על שטר המכירה שמעיד שברצונו מכר אעפ"כ יודעים אנו שאנוס היה ואין נאמנין והכי מצי חתום רבה אמודעא. והכי משמע דהשתא דמאי דאמרין מודעא היו דברינו דחמתי נמי אמודעא. ומשני הני מילי דאין נאמנין להיכא דאמרי עדים על מה יודעין אנו שבאנוס מכר דודאי לא אתא על פה ומרע לשטר דכונס ביה דברצון מכר אבל אי חבוב המודעא בשטר ותחומה הויא מודעא דהשתא שטר מודעא ומרע ליה לשטר מכירה ומשום הכי שפיר חתם רבה בר רב הונא אמודעא שבשטר ואי לא דחיתים אמודעא מאי דאמרי אשקלתא שפיר חתם: אמאי טעמא מודעא היו דברינו נאמנין. דזה מודעא ניתן ליכתב שטר מסירת מודעא וניתנה נמי דאיתם ואפי' הכי יכולין להתנות עידי מודעא גופייהו כדכונס ביה דברצון ואמנין. והאי שטר אמנה לא ניתן ליכתב כלומר מאחר שחתמנו על השטר שכתב בו פלוני לזה מפלוני מנה דאי משמע דלא לאו דחוזי דהלווהו לא הוו חתמי דהשתא אי הוו כתבו בשטר אחר אמנה היו דברינו הוו מחזיו עדים שקרים. הלכך אין נאמנין דלא ניתן ליכתב דאין אדם שמים עצמו רשע לחתום שקר: **י"פ**. אין שטר ואין לו חוקה: אין לי צנכסיך. דמשמע לגמרי דהשתא לא אוכל לפירי וס"ד ואילו דכתב לה הכי והחזיק בנכסיה תיחוי חוקה קמ"ל דלא דמצאי דלבעלי שלא מחזיו בנכסיו: לא אמר כלום. דהא חזינן דמתקסב בה דברשותו הוי: ועודיה ארוסה. דעיינן לז: הוי נכסיה ברשותא:

^[1] (ואפילו בנשואה [וכגון] שקנו מידה). כשיע"ב. א. [ז]לא איירי בלשון דין ודברים. מוס' גניטין טו. ח. דאלשון דין ודברים א"צ להביא ראיה דמהני דמסתברא הוא דמהני היכא דלא באה לידו כמו בעלמא לישאנא מעליא אלא. מוס' מכותות ט. ט. לפיכך יכול להתנות דלענין דבר זה יחולו הנישואין ולענין דבר זה לא יחולו. מוס' הלא"ש מכותות פג. י. דכיון שיעשה התנאי אותו שצריך לתנאי והכא עושהו הבעל שאינו צריך לתנאי. מוס' גניטין טס. יא. ליתן טעם למה הוא זה שיכול להתנות ואינו כמו בעלמא מקנה דבר שלא בא לעולם. מוס' הלא"ש טס. מכותות פג. יא.